

Nr 4.

Ankom till riksdagens kansli den 9 februari 1926 kl. 3 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckt motion angående införande av verklig (decisiv) folkomröstning.

I en i första kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 37, har herr *Lindhagen* hemställt, »att riksdagen ville hos regeringen begära ett snart övervägande av införande i någon form av verklig (decisiv) folkomröstning i vårt land samt framläggande för riksdagen av det förslag om tillägg till grundlagarna, vartill förhållandena kunna föranleda».

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottets yttrande.

I sin skrivelse nr 343 anhöll 1920 års riksdag hos Kungl. Maj:t om en allsidig utredning rörande folkomröstningsinstitutets verkningar i främmande länder och huruvida, i vilken utsträckning samt under vilka former och betingelser institutet måtte kunna införas i vår författning. Med anledning härav tillsatte Kungl. Maj:t samma år en kommitté med uppdrag att verkställa det begärda utredningsarbetet. Denna kommitté avgav den 8 februari 1921 betänkande med förslag om införande av grundlagsbestämmelser om *kon-sultativ* folkomröstning; detta förslag framfördes motionsvis vid 1921 års riksdag, antogs av båda kamrarna och genomfördes definitivt vid 1922 års riksdag. Följande år, den 28 februari 1923, avlämnade kommittén ett andra betänkande, omfattande frågan om *decisiv* (avgörande) folkomröstning. I detta betänkande kom kommittén till slutsatsen, »att nuvarande förhållanden i vårt land icke giva tillräckliga skäl för att framlägga förslag om införande av ett decisivt folkomröstningsinstitut i Sveriges författning.» Som skäl för denna sin uppfattning framhöll kommittén bl. a., att tanken på ett decisivt folkomröstningsinstitut icke ägde någon större aktualitet. De framförda reformkraven hade enligt kommitténs mening icke fått det fäste i den allmänna opinionen, som borde utgöra en förutsättning för en positiv lösning.

Utskottet, som anser, att de av folkomröstningskommittén år 1923 angivna skäl mot att upptaga frågan om införande av decisiv folkomröstning till positiv lösning fortfarande äga giltighet, hemställer,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 9 februari 1926.

På konstitutionsutskottets vägnar:

K. VON GEIJER.

Närvarande: Herrar von Geijer, Engberg,* David Bergström, Adolf Dahl, Reuterskiöld, G. W. Hansson, Stendahl, N. J. F. Almkvist, Leander, Larsén, Sävström, Magnusson i Tumhult, Vennerström, Gustafson i Kasenberg, Bäckström, Hallén, Andersson i Igelboda, Forssell och Svensson i Grönvik.*

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herr Engberg, som anförde:

Den konsultativa folkomröstningen utgör ett led i ett statsmakternas utredningsarbete. Den är en form för inhämtande av de upplysningar beträffande opinionsläget inom nationen, vilka för vissa ömtåliga frågors vidkommande äro behöfliga för att bedöma både huruvida och i vad mån en ifrågasatt lagstiftning har nödigt underlag i folkmeningen. I den konsultativa folkomröstningen delegera därför statsmakterna ingenting av sin befogenhet tillbaka till folket. De endast skaffa sig bättre vägledning för utöandet av de befogenheter, som i enlighet med det representativa systemets hela idé äro till dem genom folket i val och genom författningens uppbyggnad delegerade. Helt annorlunda beträffande den decisiva folkomröstningen. I denna är det icke längre fråga om inhämtande av upplysningar till vägledning för statsmakternas omdöme, icke om ett led alltså i ett pågående utredningsarbete i syfte att skapa största möjliga klarhet över det underlag i folkmeningen ett reformkrav faktiskt kan påräkna. Den decisiva folkomröstningen är ett led i själva beslutsproceduren. Statsmakterna delegera tillbaka till folket sin rätt att fatta det avgörande beslutet i en fråga. Därmed genombrytes det representativa systemets egen princip. Medan ett konsultativt referendum såsom ett led i ett statsmakternas utredningsarbete kunnat harmoniskt inpassas i vår författning, måste däremot ett decisivt referendum betraktas som ett högst betänkligt avsteg från det svenska statsskickets idé. Vid sådant förhållande har jag ansett det vara av vikt, att konstitutionsutskottet i sitt ställningstagande till kravet på decisiv folkomröstning i första rummet tar sikte på sakens principiella sida och följaktligen i sin avslagsmotivering betonar, att ett decisivt referendum må av riksdagen avvisas icke blott med hänsyn till kravets bristande aktualitet, utan även och framför allt med hänsyn till dess egenskap av att stå i klar motsättning till grundtanken i vårt statsskick. Inom utskottet har jag därför yrkat, att utskottets utlåtande måtte få följande lydelse:

Vid det förhållandet, att kravet på ett inskrivande i vår författning av decisiv folkomröstning står i bestämd och klar motsättning till vårt statsskicks grundläggande principer och att kravet i fråga dessutom saknar varje som helst aktualitet, får utskottet hemställa,

att förevarande motion måtte av riksdagen avslås.

2) av herr Vennerström.